

Den Demokratiske Republik Congo

20/3-02

Senest opdateret: December 2001

1. Baggrund

Den Demokratiske Republik Congo (DRC) er Afrikas næststørste land og har 48 mill. indbyggere. Landet har gennem de sidste 10 år været igennem en vanskelig og urolig periode præget af mange krigslignende konflikter. Det seneste år har der dog vist sig positive tegn på, at fredsaftalen mellem regering, opposition og oprørsstyrker indgået i Lusaka i 1999 bliver starten på en fredeligere udvikling.

DRC ledes af præsident Joseph Kabila, der overtog embedet fra sin far Laurent-Désiré Kabila, der blev dræbt ved et militærkup i januar 2001.

2. Den seneste politiske og militære udvikling

DRC er en tidligere belgisk koloni, men opnåede uafhængighed i 1960. Efter nogle urolige år hvor landet undergik voldsomme kampe om regeringsmagten, blev Joseph Désiré Mobuto enerådende hersker i 1965.

2.1 Mobuto-perioden

For at konsolidere sin magtposition erklærede Mobuto ved sin tiltræden et 5-års forbud mod al politisk virksomhed, og i 1966 etablerede han en ny konstitution, der tillagde al magt til præsidenten. I 1971 omdøbte han landet til Zaire, og i de kommende mange år var han enerådende hersker i Zaire.

Først i 1990 følte Mobutu sig presset fra international side til at acceptere en politisk opposition i landet, men han formåede fortsat at opretholde sin personlige magt. I løbet af de første måneder så ca. 400 politiske partier dagens lys, heriblandt Union des Federalistes et Republicains Independants (UFERI – ledet af Karl-i-Bond) og Union pour la Democratie et le Progres Social (UDPS – ledet af Etienne Tshisekedi). Endvidere blev der i juni 1991 etableret et samarbejde mellem ca. 130 af partierne i Union de Sacre de l'Opposition Radicale (USOR). Der gjordes ligeledes forsøg på at reformere konstitutionen gennem en konference kaldet Sovereign National Conference (SNC – ledet af ærkebiskop Monsengwo), men arbejdet blev vanskeliggjort af Mobutu, der var uvillig til at afgive magten eller dele heraf.

Landet oplevede i de følgende få år adskillige politiske og økonomiske kriser og i kølvandet heraf en række forskellige regeringer. Arbejdet for at reformere konstitutionen i SNC førte i december 1992 til etableringen af High Council of the Republic (HCR), der havde en parlamentslignende funktion. Magtkampe mellem Mobutos fløj og HCR førte i 1993 til, at der blev etableret to 'konkurrerende' regeringer, ledet af henholdsvis Etienne Tshisekedi og Faustin Birindwa (begge tidligere medlemmer af UDPS). Først i januar 1994 enedes fløjene om et fælles regeringsgrundlag HCR-PT (Haut Conseil de la Republique – Parlement de Transition), der skulle arbejde for genindførelsen af valg til en lovgivende forsamling. HCR-PT valgte i juni

1994 Leon Kengo Wa Dondo som statsminister, og det blev erklæret, at de første demokratiske valg ville finde sted i midten af 1997.

I august 1996 blev Mobuto syg og rejste til Schweiz for at modtage behandling. Kengo Wa Dondo overtog magten i Mobutos fravær, men havde svært ved at kontrollere de voldelige og væbnede oprør, der udsprang fra landets tutsi-grupper fra den østlige del af landet. Oprøret bredte sig i løbet af efteråret 1996 hurtigt til den øvrige del af landet og fik støtte fra Alliance des Forces Democratiques pour le Liberation du Congo-Zaire (AFDL – ledet af Laurent- Désiré Kabila). I november 1996 havde AFDL kontrollen med størstedelen af landet, som de havde formået at overtage uden nogen større modstand fra regeringsstyrkerne.

Mobuto vendte tilbage fra Schweiz i december 1996. Efter forgæves forsøg på at styrke regeringens magtposition, erklærede han den 8. april 1997 landet i undtagelsestilstand og udnævnte General Bolongo som leder af regeringen. Mobuto og Kabila indledte fredsforhandlinger med Nelson Mandela som fredsmægler, men disse førte ikke til et konstruktivt resultat, da Mobuto ikke ville træde tilbage, og Kabila fortsat truede med at indtage hovedstaden Kinshasa.

Mobuto forlod landet den 16. maj 1997 og rejste til Marokko, hvor han døde af sygdom i september 1997. De fleste af Mobutos familiemedlemmer og øvrige støttepersoner flygtede til nabolandet Republikken Congo (Congo-Brazzaville).

2.2 Laurent Kabila-perioden

Dagen efter Mobutos udrejse overtog AFDL magten i landet under ledelse af Laurent-Désiré Kabila. AFDL's styrker fik angiveligt støtte fra lande som Rwanda, Zambia, Zimbabwe og Angola. Landet skiftede atter navn, nu til Den Demokratiske Republik Congo.

Kabila samlede såvel den udøvende, den lovgivende som den militære magt hos sig selv. Den nye regering, som blev udnævnt den 23. maj 1997, var domineret af AFDL medlemmer, men der var blevet plads til få medlemmer fra UDPS og fra Front Patriotique. Som følge af mange voldsomme protestdemonstrationer udsendte Kabila den 26. maj 1997 en erklæring, der forbød alle politiske partier og offentlige demonstrationer, og den 29. maj 1997 blev han indsat som præsident.

I 1998 opstod i den østlige del af landet et pres mod Kabila, og flere mindre oprørsgrupper forsøgte i den kommende tid at vælte ham, herunder *Rassemblement Congolais pour la Démocratie* (RCD – ledet af Ernest Wamba dia Wamba). RCD formåede at få den østlige del af landet under sin kontrol og gjorde forgæves forsøg på at indtage Kinshasa. En anden oprørsgruppe *Mouvement pour la Libération du Congo* (MLC – ledet af Jean-Pierre Bemba) fra *Equateur Province* bestod af mange tidligere soldater fra Mobuto-tiden og havde tætte forbindelser til Ugandas regering.

2.3 Lusaka-aftalen

Da sikkerhedssituationen i landet var meget kritisk, og da stabiliteten i de omgivende nabolande ligeledes var truet, blev der efter intensive internationale diplomatiske anstrengelser indgået en aftale om våbenhvile i såvel DRC som i de omkringliggende lande. Aftalen blev indgået i Lusaka i august 1999 og blev begyndelsen på en national dialog mellem parterne i landet. Der har været gentagne brud på våbenhvileaftalen rundt om i landet. I nogle tilfælde skyldes det, at områder kontrolleret af oprørsstyrker forsøges overtaget af rivaliserende rebelgrupper.

I januar 2000 blev det besluttet at sende en FN-fredsbevarende styrke på ca. 5000 mand til landet, så snart sikkerhedssituationen på landsplan blev tilfredsstillende. Laurent Kabila modsatte sig aktivt indsættelsen af en sådan FN-styrke ved at obstruere forbedringer i sikkerhedssituationen.

I august 2000 mødtes de kæmpende parter i konflikten i Lusaka for at fortsætte fredsforhandlingerne, men mødet førte ikke til resultater, hvilket Kabila ligeledes gjordes ansvarlig for.

Den 16. januar 2001 blev Laurent Kabila dræbt i præsidentpaladset, angiveligt af sine egne soldater. Hans søn Joseph Kabila blev indsat som præsident den 26. januar 2001.

I februar 2001 deltog repræsentanter fra de seks urohærgede nabolande samt fra oprørsgrupper i DRC i et møde i FN's sikkerhedsråd i New York for at drøfte en mulig løsning på konflikten i DRC. Sikkerhedsrådet stillede krav om, at oprørsstyrkerne trak sig tilbage fra deres hidtidige positioner med henblik på en komplet tilbagetrækning fra de besatte områder, og Sikkerhedsrådet har herefter indsat den fredsbevarende styrke MONUC i landet.

2.4 Joseph Kabila

Det congolesiske styre under Joseph Kabila bliver støttet af nabolandene Zimbabwe og Angola, men DRCs øvrige nabolande har ligeledes stor indflydelse på stabiliteten i landet, idet de fleste oprørsstyrker udspringer fra - eller har stærk tilknytning til - de omkringliggende lande. En stor del af det østlige DRC kontrolleres af Armée de Libération du Rwanda (ALiR), en paramilitær styrke bestående af rwandesiske hutuer, der for en stor dels vedkommende anses for at være de ansvarlige bag folkemordet i Rwanda og efterfølgende har søgt tilflugt i DRC. Tilstedeværelsen af denne oprørsstyrke i den østlige del af landet ses som DRCs værn mod Rwanda, der flere gange har lagt alvorligt pres på DRCs østlige grænse. Det congolesiske styre supplerer ALiR med våben og diverse fornødenheder.

Endvidere spiller Uganda en betydelig rolle med deres massive støtte til Mouvement de Libération du Congo (MLC, nu kaldet RDC-ML).

3. Menneskeretssituationen

Ifølge samtlige kilder har den menneskeretlige situation i landet været særdeles kritisabel i mange årtier. Forholdene under såvel Mobuto som under den efterfølgende Kabila er blevet rapporteret som uhyre vanskelige og brutale for den politiske opposition. Der er rapporteret om hyppige tilbageholdelser af politisk aktive personer på arbitrære grundlag. Tortur er almindeligt forekommende under tilbageholdelser, og der er straffrihed for de myndighedspersoner, der udøver overgrebene.

Da en stor del af landet er kontrolleret af oprørsgrupper, vil beskrivelsen af de menneskeretlige forhold være opdelt i henholdsvis de regeringskontrollerede områder og de rebelkontrollerede områder.

3.1 Menneskeretssituationen i de regeringskontrollerede områder

Regeringen har kontrollen over ca. halvdelen af landet, og der rapporteres om alvorlige krænkelse af menneskerettighederne. Borgerne har ikke ret til selv at vælge landets regering. Der er ikke ytrings- eller pressefrihed, og tilbageholdelser af journalister og pressefolk er almindeligt forekommende.

Sikkerhedsstyrkerne angives som ansvarlige for adskillige drab på borgere. Endvidere rapporteres der om forsvindinger, tortur, fysiske overgreb, voldtægter og andet seksuelt misbrug. Ganske få medlemmer af sikkerhedsstyrkerne er blevet retsforfulgt og idømt dødsstraf ved et militærtribunal, men generelt er der straffrihed for menneskeretlighedskrænkelser.

Det er udbredt med meget lange varetægtsfængslinger og borgerne har ikke mulighed for at få deres sag prøvet ved en retfærdig rettergang. Militærtribunalet har dømt politisk aktive personer til døden uden skelen til processuelle minimumsstandarder. Retssystemet lider generelt

under manglende ressourcer og regeringens massive indflydelse præger i særdeleshed afgørelserne. Endvidere er retssystemet ineffektivt og korrupt.

3.2 Menneskeretssituationen i områder kontrolleret af oprørsstyrker

Der findes mange beretninger om særdeles udbredt anvendelse af menneskerettighedskrænkelser mod den civile befolkning, der bor i områder kontrolleret af oprørsstyrkerne. Disse styrker er angiveligt ansvarlige for drab, forsvindinger, voldtægter, tyveri/røveri, pengeafpresninger og vilkårlige arrestationer.

Endvidere forekommer der tvangshvervning af børnesoldater til oprørsstyrkerne, ligesom der rapporteres om særdeles restriktive begrænsninger i ytringsfriheden.

I den østlige del af landet, hvor RCD og AliR har magten rapporteres der om tortur og andre former for fysiske overgreb overfor aktive indenfor menneskerettighedsbevægelser, kvindegrupper og andre NGO'er. Der eksisterer ikke et fungerende retssystem. Borgere bliver tilbageholdt i månedvis uden at kende årsagen hertil, og vold, tortur og voldtægt er udbredt i fængslerne.

Såvel oprørsstyrkerne som Kabilas gamle parti (AFDL) er bergtede for at udøve massakrer på de landsbyer de gennemrejser med mange døde og nedbrændinger til følge.

3.3 Særligt udsatte grupper

Journalister og politisk aktive i størst risiko for at blive udsat for menneskeretlige krænkelser.

Derudover er der enighed om, at *rwandesere* er en udsat etnisk gruppe, og i øget risiko for overgreb fra såvel myndighederne som fra civilbefolkningens side. Mange kilder skelner dog mellem hutuer og tutsier, idet forfølgelse af hutuer ikke forekommer i samme grelle omfang som forfølgelse af tutsierne. Dette forhold hænger sammen med et gammelt fjendskab mellem DRC og Rwanda, der har et tutsidomineret styre, samt det forhold, at oprørsgruppen AliR, der består af hutuer, kontrollerer store dele af det østlige DRC og værner DRC mod aggression fra nabolandet Rwandas side.

Endvidere er den *kvindelige del af befolkningen* at betragte som andenrangsborgere med væsentligt færre rettigheder end mændene. Vold mod kvinder, herunder voldtægt er almindeligt forekommende såvel inden for - som uden for hjemmet, men politiet anser ikke disse overgreb som værende et myndighedsanliggende. Enker fratages al ejendom ved mandens død, og forældremyndighed over børnene tilfalder herefter den afdøde ægtemands familie.

For så vidt angår *børn* i DRC vokser størstedelen op under særdeles vanskelige vilkår. I hovedstaden Kinshasa er børneprostitution udbredt, og der er oplysninger om, at børn helt ned til otte års-alderen bliver tvunget til prostitution af deres familier af hensyn til familiens forsørgelse. Endvidere er der udbredt praksis for anvendelse af børn som børnesoldater i oprørsstyrkerne. Der rapporteres om tvangshvervning af børnesoldater ned til en alder af ti år.

3. Dansk asylpraksis

Udlændingestyrelsen modtog i 2001 44 ansøgninger fra personer fra DRC. Endvidere blev der i 2001 af styrelsen meddelt 4 opholdstilladelser i medfør af udlændingelovens § 7, stk. 1 og 4 opholdstilladelser efter § 7, stk. 2.

Flygtningenævnet har i 2001 behandlet og afgjort 3 asylsager vedrørende personer fra DRC. Der blev meddelt § 7, stk. 2-opholdstilladelse i 1 sag på et ganske konkret grundlag, og de øv-

rige 2 sager, hvor der indgik troværdighedsvurderinger, førte til stadfæstelse af Udlændingestyrelsens afgørelse.

4. Udsendelse

Det har foreløbig ikke været muligt at udsende afviste asylsøgere fra Danmark til DRC.

Udlændingestyrelsen besøgte landet i august 2001 for at undersøge indrejseforholdene og oplyser i rapporten herfra, at det er forbundet med vanskeligheder at arrangere udsendelse af afviste asylsøgere. Kun Frankrig har gennemført udsendelse af personer til DRC, og i de få tilfælde, hvor det er lykkedes, har det drejet sig om udvisning af kriminelle personer. Det oplyses endvidere i Udlændingestyrelsens rapport, at det er yderst vanskeligt at indgå hjemsendelsesaftaler med styret i DRC, og det er i så fald vilkårligt, hvorvidt disse aftaler overholdes fra DRC's side.

5. Vigtigste kilder

- Udlændingestyrelsen, november 2001. Rapport fra flyvende attaché mission til Kinshasa, Den Demokratiske Republik Congo. Indrejseforhold og forhold for den politiske opposition m.m. i Kinshasa
- U.S. Department of State Country Report on Human Rights Practices – 2000
- Home Office, Immigration and Nationality Directorate, UK. Democratic Republic of Congo Assessment, April 2001, revised in October 2001
- Amnesty International. Democratic Republic of Congo – Killing human decency, May 2000
- Amnesty International. Democratic Republic of Congo – Torture; a weapon of war against unarmed civilians, June 2001
- Udlændingestyrelsen, oktober 1999. Rapport fra flyvende attaché mission til Bujumbura, Burundi og Kinshasa, Den Demokratiske Republik Congo
- UNHCR, May 2000. Background Paper on Refugees and Asylum Seekers from the Democratic Republic of the Congo
- ReliefWeb: Disarmament in the Congo: Jumpstarting the DDRRR to prevent further war, December 2001
- Report of the Secretary-General on the United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo, January 2000

